

ความตายของตัวละครเอกในวรรณคดีไทย

นางสาววาสนา ศรีรักษ์



วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาอักษรศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาภาษาไทย ภาควิชาภาษาไทย

คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ปีการศึกษา ๒๕๕๒

ISBN 974-333-830-6

ลิขสิทธิ์ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

I 19165C31

THE DEATH OF THE PROTAGONISTS IN THAI LITERATURE

Miss Watsana Srirak

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements

for the Degree of Master of Arts in Thai

Department of Thai

Faculty of Arts

Chulalongkorn University

Academic Year 1999

ISBN 974-333-830-6

หัวข้อวิทยานิพนธ์      ความตายของตัวละครเอกในวรรณคดีไทย  
โดย                              นางสาววาสนา ศรีรักษ์  
ภาควิชา                              ภาษาไทย  
อาจารย์ที่ปรึกษา              รองศาสตราจารย์ ดร. ประคอง นิมมานเหมินท์

---

คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้หัวข้อวิทยานิพนธ์ฉบับนี้เป็นส่วน  
หนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญามหาบัณฑิต

.....  
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ม.ร.ว.กัลยา ดิงศม์ทิพย์)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

.....  
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ อารดา กิระนันท์)

.....  
(รองศาสตราจารย์ ดร. ประคอง นิมมานเหมินท์)

.....  
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สัจจิตรา จงสถิตย์วัฒนา)

.....  
(รองศาสตราจารย์ ดร. ศีราพร ณ ถลาง)

วาทนา ศรียักษ์ : ความตายของตัวละครเอกในวรรณคดีไทย (THE DEATH OF THE PROTAGONISTS IN THAI LITERATURE) อ.ที่ปรึกษา: รศ. ดร. ประคอง นิมมานเหมินท์, ๑๘๑ หน้า ISBN 974-333-830-6

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้มุ่งศึกษาวิเคราะห์วรรณคดีไทยที่ปรากฏการตายของตัวละครเอกจำนวน ๔ เรื่อง ได้แก่ เสภาเรื่องขุนช้างขุนแผน ชูลุนนางอ้ว โคลงอมรา บทละครเรื่องเงาะป่า ตำนานฟ้าแดดสงยาง ผาแดงนางไอ่ พระรถเมรี ลิลิตพระลอ และอลองเจ้าสามลอม โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาลักษณะของวรรณคดีดังกล่าว และเพื่อศึกษาสาเหตุ ความหมายและความสำคัญของการตายของตัวละครเอกที่ปรากฏในวรรณคดีเหล่านั้น

ผลการศึกษาค้นคว้าพบว่า วรรณคดีไทยที่ปรากฏการตายของตัวละครเอกส่วนใหญ่มีที่มาจากเรื่องเล่าในท้องถิ่นซึ่งเล่าขานเป็นระยะเวลาอันยาวนานจนกระทั่งมีลักษณะเป็นนิทานประจำถิ่น โดยมีการนำเอาชื่อของตัวละครหรือเหตุการณ์ในเรื่องไปอธิบายถึงที่มาของชื่อสถานที่หรือพืชพรรณในท้องถิ่น นอกจากนี้เนื้อเรื่องของวรรณคดีเหล่านี้ยังมีลักษณะเป็นนิทานชีวิต ซึ่งทำให้เชื่อว่าน่าจะเป็นเรื่องที่เคยเกิดขึ้นจริงมาก่อน โดยปรากฏชื่อตัวละครและสถานที่ในเรื่องอย่างชัดเจน และยังมีคุณสมบัติในแง่ที่ว่า เมื่อตัวละครเอกต้องประสบชะตากรรมจนถึงแก่ชีวิตก็ไม่มีใครที่สามารถช่วยชีวิตให้ฟื้นขึ้นมาได้ เมื่อประกอบเข้ากับเนื้อเรื่องที่เกี่ยวข้องกับความผิดหวังที่เกิดจากความรักรซึ่งนำไปสู่ความตายของตัวละครเอกในภายหลัง ทำให้เรื่องราวเหล่านี้เป็นที่ประทับใจและถูกผู้คนนำมาเล่าขานสืบทอดต่อมา

ลักษณะการตายของตัวละครเอกมี ๓ ลักษณะ ได้แก่ การตายเพราะจิตใจระทมทุกข์แสนสาหัส การฆ่าตัวตาย และการตายเพราะถูกผู้อื่นฆ่าหรือสั่งให้ฆ่า ส่วนสาเหตุการตายของตัวละครเอกที่สำคัญมี ๒ ประการ ได้แก่ สาเหตุสืบเนื่องมาจากพฤติกรรมกรรมกรชาตความยิ่งยวดของตัวละครเอกที่หลงใหลในความงามของตัวละครเอกอีกฝ่ายอย่างขาดสติ และลักลอบได้เสียกัน และสาเหตุที่เกิดจากสังคม คือ การที่พ่อแม่ผู้ปกครองเข้ามามีบทบาทในการจัดการชีวิตของลูก ทำให้ลูกเกิดความคับข้องใจจากความไม่สมหวังในความรักและนำไปสู่ความตายในเวลาต่อมา

ความเชื่อเกี่ยวกับความตายตายในวรรณคดีไทยที่ศึกษามีความสัมพันธ์กับความเชื่อเกี่ยวกับความตายในสังคมไทย ได้แก่ ความเชื่อเรื่องกรรม วิญญาณ ชาตภพ การเวียนว่ายตายเกิด นรกสวรรค์ โชคชะตาและกลางสังขารณ์ ความตายที่ปรากฏในวรรณคดีที่ศึกษาไม่ได้มีความหมายเพียงการสิ้นสุดชีวิต แต่ยังหมายถึงการสิ้นสุดของกรรมที่ได้กระทำมา โดยมีเหตุและปัจจัยที่กำหนดมาแล้วอย่างชัดเจน และหมายถึงการผ่านเข้าไปสู่สภาพที่ดีขึ้นและมีความสุขสมหวังภายหลังการตายอีกด้วย

ในด้านการสร้างอารมณ์สะท้อนใจจากการตายของตัวละครเอกพบว่า ผู้แต่งสร้างอารมณ์สะท้อนใจด้วยการเน้นการคร่ำครวญของตัวละครเอกที่กำลังจะตายและการคร่ำครวญของตัวละครอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งการบรรยายฉากการตายของตัวละครเอกให้เห็นภาพอย่างชัดเจน

ภาควิชา.....ภาษาไทย.....  
สาขาวิชา.....ภาษาไทย.....  
ปีการศึกษา.....๒๕๕๒.....

ลายมือชื่อนิสิต .....  
ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา .....  
ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษาร่วม.....

# # 3971664022: MAJOR THAI

KEY WORD: DEATH/ PROTAGONIST

WATSANA SRIRAK: THE DEATH OF THE PROTAGONISTS IN THAI LITERATURE. THESIS ADVISOR:  
ASSO. PROF. PRAKONG NIMMANHAEMINDA, Ph.D. 181 pp ISBN 974-333-830-6


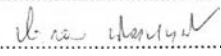
This thesis is an analytical study of the death of the protagonists in nine texts of Thai literature, namely Lilit Pralaw, Khun Chang Khun Phan, Ngoe Pa, Klong Amara, Along Chao Samlaw, Khulu Nang Uae, Phadang Nang Ai, Tamnan Fa Dad Song Yang, and Prarot Meri with the aim to study the characteristics of this group of literature as well as the cause, the meaning and the importance of the death of the protagonists.

The result of the study shows that the majority of the literature with the death of the protagonists is based on local folktales. The names of the characters or the events in the texts are often used as the names of the places or plants or to explain the origin of these names. The stories are mostly novella. In all of the texts, when the protagonists die, nobody could help them to become alive again. Thus, these stories make a deep impression on the readers and become widely read and narrated.

They are three types of the death of the protagonists in this group of literatures. The first is that the protagonists die of their own sufferings and sorrows. The second is that they just commit suicide, and the last is that they are killed. The two main causes of the death of the protagonists are their blind and passionate love leading to their relationship before marriage and the influence of parents who arrange and force their children into marriage without love.

The belief concerning death in these texts reflects Thai belief in Karma, sou! and rebirth, heaven and hell, fate and portent. The meaning of the death is not only to die but also to end the Karma done from previous lives. The death of the protagonists has predetermined causes and factors. The meaning of the death is also the changing to a better life or fulfillment of happiness.

The technique used in term of developing the touching emotion from the death of the protagonists is the lamentation of the protagonists themselves and of other characters. The scene of death is usually vividly described in details.

ภาควิชา.....ภาษาไทย.....	ลายมือชื่อนิติ..... 
สาขาวิชา.....ภาษาไทย.....	ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา..... 
ปีการศึกษา.....๒๕๕๒.....	ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษาร่วม.....



## กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยความเมตตาและช่วยเหลืออย่างดียิ่งของรองศาสตราจารย์ ดร. ประคอง นิมนานเหมินทร์ อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ซึ่งได้กรุณาเสียสละเวลาตรวจแก้ ให้คำแนะนำ และข้อคิดเห็นต่าง ๆ ที่เป็นประโยชน์ทั้งยังได้เสริมสร้างกำลังใจแก่ผู้วิจัยตลอดมา ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูง ขอขอบพระคุณ ผู้ช่วยศาสตราจารย์อารดา กิระนันท์ ประธานกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สุจิตรา จงสถิตยวัฒนา และรองศาสตราจารย์ ดร. ศิวาพร ณ ถลาง กรรมการสอบวิทยานิพนธ์ ที่กรุณาตรวจแก้และให้คำแนะนำอันเป็นประโยชน์ กราบขอบพระคุณคณาจารย์ภาควิชาภาษาไทย คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยทุกท่านที่ได้ประสิทธิ์ประสาทความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับภาษาและวรรณคดีไทยแก่ผู้เขียนมาตั้งแต่ชั้นปริญญาบัณฑิต

ขอขอบพระคุณมหาวิทยาลัยแม่โจ้และทบวงมหาวิทยาลัยที่กรุณามอบทุนการศึกษาในระดับมหาบัณฑิตแก่ผู้วิจัย ขอขอบคุณอาจารย์พรทิพย์ คำดี และผู้ช่วยศาสตราจารย์รังสรรค์ จันตะ ที่กรุณาแบ่งเวลาภาระการสอนขณะที่ผู้วิจัยลาศึกษาต่อ ทั้งยังได้ให้คำแนะนำและความช่วยเหลือด้วยดีมาตลอด ขอขอบคุณผู้ร่วมงานที่ภาควิชาศึกษาทั่วไป คณะธุรกิจการเกษตร มหาวิทยาลัยแม่โจ้ ที่คอยสนับสนุนและเป็นกำลังใจแก่ผู้วิจัย

กราบขอบพระคุณพ่อกับแม่ที่คอยให้กำลังใจและส่งเสริมสนับสนุนการเรียนให้แก่ผู้วิจัยมาตั้งแต่เล็ก ขอขอบคุณพี่ชายและน้องชายที่คอยให้กำลังใจในการศึกษาแก่ผู้วิจัยอย่างอบอุ่นตลอดมา ขอขอบคุณคุณเกียรติศักดิ์ ศรีตระกูลชัย ที่กรุณาให้ความอนุเคราะห์ในเรื่องที่พักอาศัย ความช่วยเหลือในทุก ๆ ด้าน และกำลังใจอันดีเยี่ยมตลอดช่วงระยะเวลาการทำวิทยานิพนธ์ ผู้วิจัยจะไม่ลืมพระคุณเลย

ขอบพระคุณ ดร. อนาโศล เบ็ลติเยร์ และคุณไพศาล กริชไกรวรรณ ที่กรุณามอบเอกสารและให้คำแนะนำที่เกี่ยวข้องและเป็นประโยชน์แก่วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ขอขอบคุณอาจารย์สามารถ ศิริบุญ และคุณสุชาติ ศรีสุวรรณ คุณสมรลักษณ์ แจ่มแจ่ม รวมถึงเพื่อน ๆ กลุ่มบ้านหนังสือทุกท่านที่ให้คำแนะนำ กำลังใจ และความช่วยเหลืออันเป็นประโยชน์

ขอขอบใจเพื่อน ๆ และน้อง ๆ นิสิตปริญญาโทวิชาเอกวรรณคดีไทยทุกคน ที่คอยเป็นกำลังใจ และช่วยเหลือในด้านการเรียนและเอกสารตลอดมา ขอขอบคุณเจ้าหน้าที่ห้องสมุดคณะอักษรศาสตร์และหอสมุดวิทยบริการทุก ๆ ท่านที่ช่วยอำนวยความสะดวกในการค้นคว้าเอกสารประกอบวิทยานิพนธ์

สุดท้าย ขอรำลึกถึงเศรษฐพงศ์ ปรีชา ผู้เป็นแรงบันดาลใจและที่มาแห่งวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ด้วยความรักและอาลัยยิ่ง ขอให้ดวงวิญญาณของตัวละครเอกของเพื่อน ๆ นิสิตที่เรียนวรรณคดีไทยผู้นี้ จงเป็นสุขอยู่ในดินแดนแห่งสุคติภูมิชั่วนิรันดร์

## สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญ.....	ช
บทที่	
๑. บทนำ.....	๑
๑.๑ ที่มาและความสำคัญของปัญหา.....	๑
๑.๒ วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	๒
๑.๓ สมมติฐานของการวิจัย.....	๒
๑.๔ ขอบเขตของการวิจัย.....	๒
๑.๕ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	๓
๑.๖ วิธีดำเนินการวิจัย.....	๖
๑.๗ ข้อตกลงเบื้องต้น.....	๖
๑.๘ คำนิยามศัพท์เฉพาะ.....	๗
๑.๙ ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	๘
๒. ลักษณะของวรรณคดีไทยที่ปรากฏการตายของตัวละครเอก.....	๙
ลิลิตพระลอ.....	๙
เสภาเรื่องขุนช้างขุนแผน.....	๑๒
บทละครเรื่องเงาะป่า.....	๑๖
โคลงอมรา.....	๑๘
อลองเจ้าสามล่อ.....	๒๐
ซูลุนางอ้ว.....	๒๒
ผาแดงนางไอ่.....	๒๔
ตำนานเมืองฟ้าแดดสงยาง.....	๒๗
พระรถเมรี.....	๒๙

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
๓. ลักษณะและสาเหตุการตายของตัวละครเอกที่ปรากฏ.....	๓๘
๓.๑ ลักษณะการตายของตัวละครเอกที่ปรากฏในเรื่อง.....	๓๘
การตายของตัวละครเอกเนื่องจากจิตใจระทมทุกข์แสนสาหัส.....	๓๘
การตายของตัวละครเอกที่เกิดจากการฆ่าตัวตาย.....	๔๖
การตายของตัวละครเอกที่เกิดจากการถูกผู้อื่นฆ่าหรือสั่งให้ฆ่า.....	๕๒
๓.๒ สาเหตุการตายของตัวละครเอก.....	๕๕
พฤติกรรมของตัวละครเอก.....	๕๕
การขาดความยั้งคิด.....	๕๕
การลักลอบได้เสียกันของตัวละคร.....	๖๕
สภาพสังคม.....	๗๐
บทบาทของพ่อแม่และบุคคลอื่นที่มีผลต่อตัวละคร.....	๗๑
ความคิดความเชื่อและค่านิยมของสังคม.....	๘๑
๔ ความคิดความเชื่อ และความหมายของการตายของตัวละครเอก.....	๙๐
๔.๑ ความคิดความเชื่อเกี่ยวกับความตายในสังคมไทย.....	๙๐
กรรม.....	๙๑
วิญญาณ.....	๙๒
ชาติภพ การเวียนว่ายตายเกิด และนรกสวรรค์.....	๙๓
โชคชะตาและปางสังหารณ์.....	๙๕
๔.๒ ความคิดความเชื่อเกี่ยวกับการตายในวรรณคดีไทยที่ปรากฏการตายของตัวละคร เอก.....	๙๖
ความเชื่อเรื่องกรรม.....	๙๖
ความเชื่อเรื่องวิญญาณ ชาติภพ การเวียนว่ายตายเกิดและนรกสวรรค์.....	๑๐๗
ความเชื่อเรื่องปางสังหารณ์.....	๑๑๗
๔.๓ ความคิดความเชื่อและความหมายของการตาย.....	๑๒๐



สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
๕. การสร้างอารมณ์สะท้อนใจกับความตายของตัวละครเอก.....	๑๒๓
๕.๑ การสร้างอารมณ์สะท้อนใจจากการพลัดพรากจากกันในวรรณคดีไทยทั่วไป.....	๑๒๔
การสร้างอารมณ์สะท้อนใจในวรรณคดีประเภทนิราศและวรรณคดีที่ตัวละคร ต้องพลัดพรากจากกัน.....	๑๒๔
การสร้างอารมณ์สะท้อนใจจากวรรณคดีไทยที่ปรากฏว่าตัวละครเอกตาย ซึ่งภายหลังจะมีผู้มาชุบชีวิตให้ฟื้นขึ้นมา หรือตัวละครเอกสลับไปและถูก เข้าใจว่าตาย.....	๑๒๘
๕.๒ การสร้างอารมณ์สะท้อนใจที่เกิดจากความตายในวรรณคดีที่ปรากฏการตาย ของตัวละครเอก.....	๑๓๕
การสร้างอารมณ์สะท้อนใจจากการคร่ำครวญของตัวละครเอก.....	๑๓๕
การสร้างอารมณ์สะท้อนใจจากการบรรยายฉากการตายของตัวละครเอก.....	๑๕๓
๕.๓ เปรียบเทียบลักษณะการสร้างอารมณ์สะท้อนใจในวรรณคดีไทยทั่วไปและ วรรณคดีที่ปรากฏการตายของตัวละครเอก.....	๑๗๑
๖. บทสรุปและข้อเสนอแนะ.....	๑๗๔
รายการอ้างอิง.....	๑๗๗
ประวัติผู้วิจัย.....	๑๘๑